

Kırmızı Pelerinli Kent Romanında Kent ve Kimlik Çatışması*

DOÇ. DR. M. ONUR HASDEDEOĞLU**

Öz

İnsanlık tarihi boyunca medeniyetin gelişimi, kentleşmenin ortaya çıkması ve gelişmesiyle doğru orantılı ilerler. Tarımın keşfi sonrasında insanoğlunun yerleşik hayata geçmesiyle başlayan kentleşme, yüzyıllar içerisinde yaşanan askerî, siyasî, ekonomik, toplumsal, bilimsel vb. gelişmelerden doğrudan etkilenir. Bu anlamda kent kültürü, medeniyetin de önemli sembollerinden biridir. 18. yüzyıl itibarıyla pozitif bilimlerin gelişmesi, buna bağlı olarak yaşanan Sanayi Devrimi'nin etkisiyle kentleşme algısında da köklü değişiklikler söz konusu olur. Bu değişimler bireyde ve toplumda zaman zaman çeşitli çatışmalara da sebebiyet verir. Bütün bu hususlar, toplumun bir yansıması olarak edebiyatta da kendisine yer bulur. Aslı Erdoğan, kaleme aldığı romanları ile modern bireyin kimlik arayışının yanı sıra, toplumla ve çevresiyle yaşadığı çatışmaları da işleyen bir yazar olarak ön plana çıkar. Onun ilk kez 1998 yılında yayımlanan *Kırmızı Pelerinli Kent* romanı, bireyin yaşadığı kent ile uyum sağlayamaması sonucu kimliğini sorgulayış sürecini ele alan bir eser olması bakımından dikkat çeker. Bu çalışmada *Kırmızı Pelerinli Kent* romanında merkeze alınan kent ve kimlik çatışması meselesi irdelenerek, yazarın bu konuya yaklaşımının tespiti amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: kent, kimlik, kimlik çatışması, Aslı Erdoğan, roman, *Kırmızı Pelerinli Kent*

City and Identity Conflict in *Kırmızı Pelerinli Kent*

Abstract

Throughout human history, the development of civilization progresses in direct proportion to the emergence and development of urbanization. Urbanization, which began when human beings settled down after the discovery of agriculture, is directly affected by military, political, economic, social, scientific, etc. developments over the centuries. In this sense, urban culture is one of the important symbols of civilization. As of the 18th century, with the development of positive sciences and the impact of the Industrial Revolution, there are radical changes in the perception of urbanization. These changes have, at times, led to various conflicts within individuals and society. Such issues are frequently reflected in literature as a mirror of societal experiences. Aslı Erdoğan comes to the forefront as a writer whose novels deal with the modern individual's search for identity, as well as the conflicts she experiences with society and her environment. Her novel *Kırmızı*

* Bu çalışma, 06-07 Haziran 2024 tarihlerinde Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sivas Üniversitesi ve Bingöl Üniversitesi ortaklığında düzenlenen "Abdullah Enveri Anısına Uluslararası Şehir ve Kimlik II" Sempozyumu'nda sunulan ve özeti yayımlanan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, o.hasdedeoglu@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4920-2741

Gönderim tarihi: 1 Mayıs 2025

Kabul tarihi: 25 Mayıs 2025

Pelerinli Kent, first published in 1998, draws attention as a work that deals with the process of questioning the identity of the individual as a result of her inability to harmonize with the city she lives in. In this study, it is aimed to determine the author's approach to this issue by examining the issue of the city and identity conflict centered in the novel *Kırmızı Pelerinli Kent*.

Keywords: city, identy, identity conflict, Aslı Erdoğan, novel, *Kırmızı Pelerinli Kent*

GİRİŞ

Dünya üzerinde kentlerin kuruluşu ve dolayısıyla kent kültürünün gelişmeye başlaması tarımın keşfiyle başlar. Zira insanoğlu tarımın başlamasıyla birlikte göçebe kültürünü terk ederek yerleşik hayata geçer. Bu anlamda kentler medeniyetin de önemli sembollerinden biridir.

Çağlar boyunca yaşanan askerî, siyasî, ekonomik, toplumsal, bilimsel vb. gelişmeler kentlerin yapılanması ve gelişimi üzerinde doğrudan etkili olmuştur. Bu etkileşime en etkili örneklerden biri, 18. yüzyılın sonlarında gerçekleşen Sanayi Devrimi sonucu yoğun biçimde baş gösteren köyden kente göç olgusunun, kentlerde banliyölerin oluşmasına sebebiyet vermesi olarak gösterilebilir. Toplumsal dinamiklerin etkisiyle ülkeden ülkeye hatta bölgeden bölgeye değişen köyden kente göç olgusu ile kent kültürünün yeniden şekillenmesi doğrudan ilgilidir. Avrupa ve Amerika'daki gettolar, Türkiye'de sanayinin geliştiği büyük şehirlerdeki gecekondu, Brezilya'daki favelalar göç olgusunun bir sonucu olarak ortaya çıkan çarpık kentleşme biçimlerine örnektir. Zira kent içerisindeki bu çarpık yapılanmalar, kentlerin kültürel dengesini de bozduğundan, büyük kentlerde yaşayan insanların çektiği geçim sıkıntısı ve yoksulluk nedeniyle sefalet yuvaları hâline gelirler. Bu bölgelerde kendilerine özgü fiziksel ve sosyal bir çevre meydana getirerek ortak bir hayat tarzı benimseyen bu insanlar, kentin egemen kültüründen ayrılarak yeni bir kültür yaratırlar (Türkdoğan, 1977, s. 7-8).

Göç olgusu başta olmak üzere, dış etkenlerin kentlerin yapısı ve kimliği üzerinde olumsuz bir etki yarattığı su götürmez bir gerçektir. Bu doğrultuda kent kimliğindeki değişim süreci, o kentte yaşayan insanların niteliği doğrultusunda süreklilik arz eder. Sembollerin yorumlanması üzerine ortaya koyduğu görüşleriyle 20. yüzyıl felsefesine damgasını vuran Fransız filozof Paul Ricoeur (1913-2005), *Hafıza, Tarih, Unutuş* adlı eserinde kentlerin de birer sembol olarak dikkatle okunması gereken mekânlar olduğunu belirtir:

"Kent hem görülmesi hem de okunması gereken yerdir. Anlatılan zaman ve oturan mekân burada ayrı ayrı binalardan çok daha sıkı biçimde birbirine bağlanmıştır. Ayrıca kent çok daha karmaşık duyguları harekete geçirir; çünkü yer değiştirilecek, yakınlaşılacak ya da uzaklaşılacak bir mekân sunar. Kentte insan kendini yolunu şaşırmış, başıboş, kaybolmuş hissedebilir; oysa kamusal mekânlar, adları belli meydanlar, ritüelleşmiş anımlara ve toplanmalara davet eder" (2020, s. 171-172).

Kent yapılanmasındaki her unsurun anlamının ve değerinin sembolik anlamda okunmasının birey üzerindeki farklı etkilerini vurgulayan Ricoeur, bireyin kimliğinin şekillenmesinde, iç dünyasının ve çevresel algısının şekillenmesinde, içinde bulunduğu kentin oldukça büyük bir etkiyi haiz olduğunu ifade eder.

Kentler, onu inşa eden toplumların kültürleriyle de yoğurulurlar. Bu bakımdan bir kentte yaşayan toplumun homojenliği ya da heterojenliği, o kentin kozmopolitliğinin derecesini de gösterir. Ekonomik bakımdan büyüyen kentler, zaman içinde aldıkları göçlerle kozmopolitleşirler. Kent kavramı üzerine düşündükleri ve ürettiği eserlerle yeni bakış açıları geliştiren Fransız sosyolog ve filozof Henri Lefebvre; “Her toplum (dolayısıyla, içerdiği çeşitliliklerle birlikte her üretim tarzı, genel kavramın kendini gösterdiği tikel toplumlar) bir mekân üretir, kendi mekânını üretir” (2015, s. 61) ifadesiyle, kentsel mekânı toplumların üretim biçimlerine dair bir eylemin sonucu olarak görür.

İnsanoğlu, doğası gereği özgür olma arzusu içerisindedir, ancak aynı zamanda bu özgürlüğün sınırsız olmadığının da bilincine varmak zorundadır. Zira sosyal bir varlık olan insan, toplumsal yaşayışını sağlıklı biçimde sürdürebilmesi için, bireysel özgürlüğünün sınırlarının, karşısındakinin özgürlük sınırlarıyla çevrenmiş olduğunu bilmelidir. Bu doğrultuda, medeni toplumlar ortaya çıkmaya başladıkça, Tarık Demirkan’ın da önemle altını çizdiği üzere, “Dayanılmaz özgür olma ihtiyacıyla, sayısız özgürlük talebinin bir arada nasıl yaşanabileceği sorusu arasındaki denge arayışı, kentleri; özgürlük ve çoğulculuğun yaşam alanlarını ortaya çıkarmıştır.” (1996, s. 22). Kısacası kentlerin ortaya çıkışı, bireysel ve toplumsal özgürlüğün sınırları arasındaki bir dengenin var olduğunun anlaşılması ve bu özgürlük sınırlarının belirlenmesi ihtiyacı, yaşanan toplumsal, siyasi, bilimsel vb. gelişmeler doğrultusunda her dönemde yeniden tartışılan meseleler olarak güncelliğini korur.

1. KENT-KİMLİK VE EDEBİYAT ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesinin hemen ardından, hızla sanayileşen kentlerin aldığı iç ve dış göçler, yukarıda da belirtildiği üzere, kentlerin homojen yapısının bozulmasına sebebiyet vererek, pek çok kentte çarpık kentleşmenin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Çarpık kentleşmenin toplumsal yaşamda neden olduğu problemler ile bireyin, içinde bulunduğu topluma uyum sağlayamaması dolayısıyla yaşadığı kimlik çatışması meselesi, toplumun bir yansıması olarak edebiyatta da kendine geniş bir yer bulur.

Öncelikle şunun altının çizilmesi gerekir ki, sanatçı yaşadığı zamandan ve kendisini çevreleyen mekândan bağımsız düşünülemez. Zira o, içinde yaşadığı zamanın, çevrenin ve toplumun bir mahsulüdür. Dolayısıyla, sanatçının ürettiği eserler de bu bağlamdan ayrı düşünülemez. Edebiyat sanatı özelinde bakıldığında da bir yazar, kaleme aldığı eserlerinde ne kadar soyut kavramlardan bahsederse bahsetsin, o eserde yazarın içinde bulunduğu zamanın, mekânın ve toplumun izlerini bulmak mümkündür. Dünya edebiyatında içinde bulunduğu, kentlerin romanını, hikâyesini veya şiirini yazan; hatta yazdığı eserlerden dolayı anlattığı kentle bütünleşen yazarlar ve şairler mevcuttur. Yaşadıkları kentten ilham alan kimi yazarlar ise, yazdıkları eserlerle o kentin ruhuna etki ederler. Örneğin, Fransız Romantizminin öncü ismi Victor Hugo’nun *Sefiller* romanı 19. yüzyıl Paris’inden ayrı düşünülemez. İngiliz edebiyatından Charles Dickens’ın *İki Şehrin Hikâyesi*, Fransız Devrimi yılları Paris ve Londra’sını çarpıcı biçimde anlatan bir romandır. Yine İngiliz edebiyatından James Joyce, doğup büyüdüğü Dublin’i roman ve

hikâyelerinde daima fon olarak kullanır ve bugün James Joyce'un adı Dublin ile bütünleşmiş bir hâldedir. Franz Kafka ise Prag'dan ayrı düşünülemez bir yazardır.

Türk edebiyatına bakıldığında, kent ve kimlik meselelerinin Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren romanlarda işlenmeye başladığı görülür. Yakup Kadri, *Ankara* romanında İstanbullu başkahraman Selma'nın Ankara'ya taşındıktan sonraki kimlik oluşumunu, kent ve kimlik kavramlarını merkeze almak suretiyle irdeler. Peyami Safa, *Fatih-Harbiye* romanında toplumsal değişim sürecinde Neriman üzerinden kadının kimlik arayışını irdelerken İstanbul'un Fatih ve Harbiye semtleri sembolik anlamlar kazanırlar. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* romanının İstanbul'dan bağımsız düşünülmesi mümkün değildir. Örnekler elbette çoğaltılabilir ancak yukarıda bahsi geçen romanlar bile Türk edebiyatında kent-kimlik meselesinin ne kadar yoğun işlendiğinin birer göstergesidir.

Kent olgusu ve kimlik çatışması meselesi, 20. yüzyılın başından itibaren Batı edebiyatında ciddi bir etki yaratan psikanaliz kuramının 1970'lerin başından itibaren Türk edebiyatında da etkili olmaya başlamasıyla birlikte farklı bir boyut kazanır. Daha öncesinde bu mesele toplumsal bir bakış açısıyla irdelenirken, bu dönemden başlayarak, bireyin iç dünyası romanın merkez noktasını oluşturmaya başlar. Bilhassa Adalet Ağaoğlu, Yusuf Atılgan, Latife Tekin, Orhan Pamuk gibi yazarlarla birlikte bireyin iç dünyası ve onun çevresiyle yaşadığı çeşitli uyumsuzluklar, kent imgesinin etrafında şekillenir. Günümüz Türk romanında, kent ve kimlik çatışması ekseninde ön plana çıkan romancılardan biri de Aslı Erdoğan'dır.¹

Aslı Erdoğan, kaleme aldığı romanları ile modern bireyin, yaşadığı toplumla uyumsuzluklarını ortaya koyan bir yazar olması bakımından dikkat çeker. Erdoğan'ın eserlerinin otobiyografik özellikler taşıması, onun anlatımını daha da ilginç kılar (Bağcı, 2010, s. 15). Onun romanlarındaki kahramanların iç dünyalarında yaşadıkları çatışmalar, yazarın gerçek hayattaki çatışmalarının bir dışavurumu niteliğindedir. Nitekim *Kırmızı Pelerinli Kent* romanının başkışisi Özgür'ün doktora eğitimi için gittiği Rio de Janeiro kentinde hissettiği yabancılaşma, Aslı Erdoğan'ın bir röportajında Rio'da yaşadığı süreçte hissettikleriyle paralellik teşkil eder: "İlk yıl doktora araştırmalarına devam ettim.

Aslı Erdoğan

¹ Aslı Erdoğan'ın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Armağan, Burak (2013). *Aslı Erdoğan Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi; Koyuncu, İsa (2019). "Aslı Erdoğan". Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/asli-erdogan> (Erişim Tarihi: 27.02.2025); Parlakpınar, Murat (2013). *Aslı Erdoğan'ın Öykü ve Romanlarının Psikanalitik Yöntemle İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi; Tekin Bağcı, Sena (2010). *İzlek Açısından Aslı Erdoğan Anlatıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi;

Portekizce öğrendim. Bir yandan da Rio cangılına daldım. Çok zor bir dönemdi. Dağılmamda kişisel geçmişim kadar kentin de etkisi vardır..." (Belge, 2010).

Bu çalışmada Aslı Erdoğan'ın *Kırmızı Pelerinli Kent* romanı, İstanbul'da doğup büyümüş ana karakter Özgür'ün, üniversite öğrenimi için gittiği Rio de Janeiro'da geçirdiği aşağı yukarı iki yıllık süreç boyunca yaşadığı kimlik bunalımı, bireyin yaşadığı kent ve kimlik çatışması merkeze alınarak irdelenmiştir.

2. ROMANDA KENT VE KİMLİK ÇATIŞMASI UNSURLARI

İlk baskısı 1998 yılında yapılan *Kırmızı Pelerinli Kent; Kabuk Adam* (1994) romanı ve *Mucizevi Mandarin* (1996) adlı hikâye kitabının ardından, Aslı Erdoğan'ın yayımlanan üçüncü kitabıdır. *Kırmızı Pelerinli Kent*, bireyin iç dünyasında yaşadığı çatışmaları merkeze alan ve bunu içinde bulunduğu kentle bağdaştırarak çok katmanlı bir boyuta ulaştıran çarpıcı bir romandır. Romanın anlatı zamanı aşağı yukarı iki yıllık bir zaman dilimini kapsar, romanda, anlatının hangi yıllarda geçtiği söylenmez ancak yazarın verdiği ipuçlarından, anlatı zamanının 1993-1994 yılları arasını kapsadığı anlaşılır. Bu tespitin en belirgin ipucu, Özgür'ün Rio sokaklarında akşam vakti başıboş gezerken kendisine laf atan iki gencin neşesi karşısında düşündükleridir: "Keyifleri yerindeydi; [...] Brezilya dördüncü kez Dünya Kupası'nı kazanmıştı" (Erdoğan, 2022, s. 126). Nitekim Brezilya Dünya Kupası'nı 1994 yılında dördüncü kez kazanmıştır.

Kırmızı Pelerinli Kent romanının başkışisi Özgür, maceraperest bir kadındır. Bir kartpostalda gördüğü manzarasından büyülenerek, üniversite eğitimi için iki yıl önce bir bavulla Rio de Janeiro'ya gelen başkışı, adımını attığı ilk günden itibaren, bu kentin hiç de kartpostalda görüp hayalini kurduğu gibi bir yer olmadığını anlayarak büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Zira gerek uyuşturucu çetelerinin kendi aralarındaki çatışmalar gerek çetelerden aldığı avantajları az bulup bu çetelerle çatışmaya giren polis güçleri dolayısıyla kentte tam anlamıyla kargaşa hâkimdir. Özgür'ün yaşadığı kent ve kimlik çatışması, romanın ilk cümlelerinden itibaren gözler önüne serilir:

"İşte size bildik, sıradan, soluk kesici bir Rio fotoğrafı: Gümüş parıltılarla uzayıp giden gölgesiz kumsallar, kentin yüreğine dek uzanan Guanabara Körfezi'nin labirentimsi kıyıları... Yeryüzüne saplanmış hançerler gibi ufuk çizgisini parçalayan dağlar, baş döndürücü uçurumlar, yüce, yabanıl ve yırtıcı kayalıklar... Tek parça granitten oyulmuş Pao de Açucar (Şeker Ekmeği) Tepesi – kimi günler onu bir başparmağa, kimi günler bir mezar taşına benzetirim. Binlerce yıldır gizlerini koruyan, bunca yağmalanmasına karşın hâlâ bakir, gençlik çağının ateşiyle kıpır kıpır cangıl... Tropiklere özgü keskin ışıgın ve dağ yamaçlarını saran kızılımsı pusun altında masallar diyarına dönüşen kent..." (Erdoğan, 2022, s. 9-10)

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere Özgür, Rio de Janeiro'ya ilk adım attığı andan itibaren kentin vahşi gerçekliğiyle yüzleşmek zorunda kalarak şiddetli bir kimlik çatışmasının içine düşecektir. Kendini uçurumun kenarına itecek olan gerçek Rio, roman başkışisi Özgür'ün yazdığı romana şu cümlelerle yansır:

"Bir de gazetecilerin, uluslararası yardım örgütlerinin, insan hakları savunucularının, 'sınır tanımayan' kuruluşların Rio'su var. Nüfusunun üçte birinin açlık sınırında yaşadığı, diz boyu suça batmış, ucuz melez eti, kokain ve silah ticaretiyle palazlanan bir kent bu.

Altı yüz tepesinin tamamına favela'larca el konmuş, sokaklarına yüz binlerce evsiz barksız, paslı çiviler gibi saçılmış. Toplu kıyımların, uluorta infazların, menenjit ve AIDS salgınlarının, bahçesinde sokak çocuklarının kurşuna dizildiği Candelaria Katedrali'nin, kumsalları basan Uzi'li soyguncu çetelerinin, öldürdükleri insanların çetelesini tutacak kadar bile aritmetik bilmeyen 'justiceiro'ların (adalet dağıtıcıları!) mekânı... Çok çalıştırılmış, az beslenmiş, iliğine kemiğine dek sömürülmüş bir halkı korumaya (kimden?) çalışan, iyi niyetli, eli açık, safdil örgütler... Rio, şeytani göz kırpsıyla gülüp geçer bunlara." (Erdoğan, 2022, s. 10-11)

Arka sokaklarında ölümün kol gezdiği gerçek Rio, aslında şehrin varoş kısımları olarak nitelenebilecek favelalardır. Bir önceki alıntıda tasvir edilen kartpostal görselindeki Rio ile Özgür'ün hayata tutunma mücadelesi verdiği Rio, birbirlerine taban tabana zıtlık teşkil eder. Başkişinin kent ve kimlik çatışmasının temel sorunsalı da bu zıtlıktan kaynaklanmaktadır. Romanın girişinden alıntılanmış, yukarıdaki iki kısım, romanda eğik harflerle yazılmıştır. Zira Özgür, yaşadığı kimlik çatışmasıyla baş edebilmek için, "Kırmızı Pelerinli Kent" adını verdiği bir roman kaleme almaya başlar ve bu roman, otobiyografik bir romandır. Başkişisi Özgür olan ve okurun elindeki *Kırmızı Pelerinli Kent* ile Özgür'ün yazdığı "Kırmızı Pelerinli Kent", roman boyu iç içe devam eder ve bu çok katmanlı doku aracılığıyla, başkişinin iç dünyasındaki çatışmalar daha açık biçimde gözler önüne serilir. Romanda başkişinin hikâyesinin anlatıldığı kısımlar düz fontla, onun yazdığı roman bölümleri eğik fontla gösterilmek suretiyle de ikisi arasındaki fark, yazar tarafından belirgin kılınmıştır. Nitekim romanın başından sonuna kadar, başkişi Özgür'ün hikâyesinin anlatıldığı *Kırmızı Pelerinli Kent* ile Özgür'ün kaleme aldığı otobiyografik romanı "Kırmızı Pelerinli Kent", birbirini tamamlamak suretiyle, bir bütün oluşturur.

Rio'nun kaotik ortamından bunalmış durumdaki Özgür, bir yandan kendi kimliğini sorgularken öte yandan kendi hayatının ve gözlemlerinin bir dışavurumu olarak yazmaya başladığı romanını tamamlamaya çalışmaktadır. Zira hayattan hiçbir beklentisi kalmayan ve ölüme her gün biraz daha yaklaştığını hisseden Özgür'ün tek amacı, ölmeden önce "Kırmızı Pelerinli Kent" romanını tamamlamaktır. Özgür'ün bu ruhsal durumunun sebepleri, romandaki kent ve kimlik çatışmasının da temelini oluşturur.

Özgür, on sekiz saatlik uçak yolculuğunun ardından Rio'ya ilk adımını attıktan sonra kalacağı muhite doğru gitmek üzere bindiği taksinin camından şehre bakarken bu kentle, doğup büyüdüğü şehir arasında uçurum olduğunu fark eder. Kahramanın Rio de Janeiro'yla ilk yüzleşmesi, yazdığı romanın "Rio'da İlk Gün" başlıklı bölümüne şu cümlelerle yansır:

"Bir sigara yakmıştı ki favela'lar başladı. Binlerce, on binlerce iç içe girmiş yıkık dökük ev, kilometreler kilometreler boyu uzanıyordu, Rio'nun merkezine dek. Damsız çatısız kulübeler, kerpiçten, kartondan, tenekeden barakalar, çamur deryasına batmış labirentler..."

Bir sigara içimi bile sürmemişti Rio'nun ilk dersini belletmesi. Doğup büyüdüğü topraklar, onu yaşamın uçurumlarından birinden, insanoğlunun düşebileceği sefaletin korkunç dipsizliğinden korumuştur. Bu kadarını hayal bile edemezdi." (Erdoğan, 2022, s. 22)

Özgür, İstanbul'la alakası olmayan bu manzara karşısında, insan acısıyla beslenen bu kentin kendisini de bir gün yutacağını hisseder. Nitekim bu önsezi, Özgür'ün roman boyunca adım adım yaklaştığı ölüm karşısındaki çaresizliğinin romanın başında verilen bir işareti niteliğindedir.

Özgür'ün Rio de Janeiro'ya ilk geldiği günden beridir, kendisini bu kente ait hissedememesinin pek çok sebebi vardır. Bu çatışmanın ilk etapta ortaya çıkan sebebi, Rio de Janeiro'nun coğrafi konumuna bağlı tropik iklimidir. Zira güney yarımkürede yer alan Rio de Janeiro'nun iklim koşulları, kahramanın anavatanı Türkiye'nin iklim koşullarından oldukça farklıdır. Örneğin, aralık ayı olmasına rağmen kırk derecenin altına düşmeyen sıcaklık, bedeni bu iklim koşullarına alışkın olmayan Özgür'ün her an nefesini kesmekte ve onu bunaltmaktadır:

“Girintili çıkıntılı koyları, dimdik dağları ile okyanus rüzgârlarına kapalı Rio'da, 'kurak mevsim' denilen aylar boyunca yaprak kımıldamaz, parlak, çivit mavisi gökyüzü tek bir bulutla lekelenmezdi. Cinnet gibi insanın üzerine çökerdi sıcaklık, gırtlığına sarılır, onu soluksuz bırakırdı. İnsan gövdelerinin diri diri, usul usul kızardığı koca bir fırına dönerdi kent.” (Erdoğan, 2022, s. 16)

Aslı Erdoğan'ın roman ve öyküleri üzerine 2012 yılında bir yüksek lisans tezi hazırlayan Şima Begüm İmşir, tropikler ve orman alanlarının yazarın edebi eserlerinde önemli bir yere sahip olduğunu söyleyerek, modern kent imgesinin karşısına koyulan bu mekânların, bireylerin kendilerine dair sınırlarını yitirdikleri ve roman karakterlerinin dönüşümünü yaratma görevini üstlenen mekânlar olarak ön plana çıktığının altını çizer (s. 91). *Kırmızı Pelerinli Kent*'te de söz konusu tropik atmosfer adeta kendi öznelliğini kazanmış durumdadır. Özgür'ün Rio de Janeiro'da geçirdiği dönüşüm, sınırların yitirildiği, insan beden ve içgüdülerinin saf bir biçimde sınırlanmadan ortaya döküldüğü “karnaval” anı dönüşümlerine benzemektedir (İmşir, 2012, s. 91).

Bununla birlikte, Özgür'ün tropikal iklime uyum sağlayamayan beyaz tenli bedeni, onun bu kente bir türlü uyum sağlayamamasının en büyük sebeplerinden birini teşkil eder. Rio'nun tozlu caddelerinde dolaşmak astım krizlerini tetiklemekte, tropikal iklimin yarattığı türlü türlü haşaratın sokması dolayısıyla yakalandığı alerjiler yüzünden bütün vücudu sürekli kaşınmaktadır. Tropikal meyvelerin asitleri, Brezilya mutfağının yağlı yemekleri midesini alt üst etmektedir. Bunların yanı sıra menenjitten AIDS'e kadar her türlü salgının kol gezdiği sağlıklı muhitlerde yediği yemekler dolayısıyla defalarca kez enfeksiyon kapmıştır.

Tropik iklim koşullarının doğal bir sonucu olarak Brezilya'nın yemek kültürü de Türkiyeden çok farklıdır. Dolayısıyla Özgür, Türk mutfağından çok farklı olan Brezilya'nın tropik mutfak kültürünü de yadırgar; çoğu zaman damak zevkine uygun yiyecek bulamadığı için, öğünlerini

sadece kahveyle geçirir. Bütün bu olumsuz koşulların bir uzantısı olarak evinin “tabutluk” adını taktığı mutfağı da hijyenden oldukça uzaktır:

“Mutfağı çoktandır meyve sineklerinin, karıncaların istilası altındaydı; iğrenç görünümlü bir sıvının taşıdığı mısır konservesi kutuları sağa sola saçılmıştı. İçine bakmaktan çok, serinliğini hissetmek amacıyla buzdolabını açtı. Filtre kahve, sararmaya başlamış bir parça Minas peyniri -Güney Amerika’da beyaz peynirin uzaktan akrabası- ve çürümeye yüz tutmuş iki limondan başka bir şey bulamadı.” (Erdoğan, 2022, s. 24)

Bu manzara, Özgür’ün Rio’da yaşadığı kent ve kimlik çatışmasının yanı sıra, yalnızlığın etkisiyle birlikte bir boş vermişliğe büründüğünün açık bir göstergesidir. Gaston Bachelard, “Ev hem beden hem de ruhtur. İnsan varlığının ilk dünyasıdır.” der (2008, s. 41). Özgür’ün yaşadığı evin mutfağı, Bachelard’ın bu tespitin somut bir örneği niteliğindedir. Zira mutfağın bu dağınık, pis, kokuşmuş hali, Özgür’ün ruh hâlinin sembolik düzlemdeki yansımasıdır. Bilhassa bomboş buzdolabının içindeki sararmaya başlamış Minas peyniri, Özgür’ün, Rio’nun iklimine uyum sağlayamamış bedenini sembolize ederken; çürümeye başlamış iki limon, kahramanın içten içe kışkandığı Riolu kadınların şehvetli vücutlarındaki dolgun göğüslerine karşılık, kendi sıksa bedenindeki küçük göğüslerine bir göndermedir. Sadece mutfak değil, Rio’da kaldığı kiralık dairenin içinin ve dışının tasviri de Özgür’ün yaşadığı kent ve kimlik çatışmasının sembolik bir dışavurumu niteliğindedir. Çok zengin olmasına rağmen aşırı derecede cimri olan ev sahibi Prof. Botelho’nun toplam altı stüdyo daireden oluşan “Beyaz Villa” adını verdiği yapının dış ve iç peyzajı, ev sahibinin görgüsüzlüğünün ve gösteriş düşkünlüğünün bir yansımasıdır:

“Bir tekne gibi ince uzun salondan, ‘tabutluk’ adını taktığı mutfaktan ve içi kalktığı için bir türlü yok edemediği sülüklerle dolu banyodan oluşuyordu Özgür’ün evi. [...] Bahçenin yola bakan tarafını pürüzsüz mermerden Yunan tanrıları, buram buram Paris kokan lambalar, muz ve mango ağaçlarının arasından süzülürcesine inen zarif merdivenlerle donatmıştı. Stüdyo dairelerin döşenişi de yıldız kaplama kişiliğinin bir başka somutlaşmasıydı. Özgür’ün salonuna kocaman, çirkin, beton sertliğinde bir yatak, alüminyum kitaplıklar, belediye meclis binasından aşırılmış izlenimi veren suni deri kaplı bir koltuk-kanepa kırması yığılmış; bütün bu süprüntülerin ortasına ağır, ağdalı bir maun masa ile haddinden fazla yer kaplayan sekiz sandalye konmuştu.” (Erdoğan, 2022, s. 17-18)

Özgür, vantilatör alacak parası olmadığı için hep açık tutmak zorunda kaldığı camlarından giren “etobur karıncalar, kertenkeleler, çekirgeler, el iriliğinde kanatlı hamamböcekleri” gibi haşeratlardan da son derece mustarıptır. Zira ev sahibi, cimriliğinden dolayı içini ve dışını bu kadar gösterişli biçimde donattığı kiralık dairelerinden, Rio’nun cehennem sıcaklarında hayati bir önemi haiz olan klimayı esirgemmiştir.

Yaşadığı kente bir türlü uyum sağlayamayan Özgür, Türkiye’den binlerce kilometre uzakta, tek başına olmanın her şeye rağmen kendisine sınırsız bir özgürlük duygusu vermesinden haz almakla birlikte, doğduğu topraklarla hâlihazırda yaşadığı kenti farklı cephelerden karşılaştırmaktan kendini alıkoyamaz:

“Demli çaydan vazgeçip filtre kahve içmek, sakın, alçakgönüllü bir içdenizde alabildiğine açılmak yerine Atlantik dalgalarıyla boğuşmak, Latince kökenli bir dilde rüyalar görmek... Bunlar üstesinden gelebildiğim değişimler ama asla yeri doldurulamayanlar da var. Beyaz

peynir, adaçayı, Boğaz gibi kaprislerden söz etmiyorum. [...] Mevsimlerin değişimini özlüyorum. Yaprakların önce yol yol kırmızı çizgilerle bezenip alev alev tutuşmalarını, içten içe yanan bir ateşle yavaşça kavrulup sararmalarını... [...] Şu cehennemsi şubat ayında, hep nefret ettiğim karı bile özlüyorum. Hiç görmediğim karlı kayın ormanlarını, tundraları, bozkırları..." (Erdoğan, 2022, s. 19-20)

Bu karşılaştırma, Özgür'ün tek başınalıktan haz almakla birlikte, bulunduğu kente bir türlü ait olamayışının yarattığı kimlik karmaşasını gözler önüne serer. Bununla birlikte emniyetsiz bir kentte sürekli ölüm korkusuyla burun buruna olmak da Özgür'ün yaşadığı kimlik çatışması üzerinde büyük bir etkidir: "Saatimi cebime saklamadan, sürekli arkama bakıp çantama sıkı sıkı yapışmadan, her an başıma dayanacak bir tabancanın korkusunu duymadan, canım çektiğince yürümeyi özlüyorum. Silah sesleriyle deşilmeyen uykuları..." (Erdoğan, 2022, s. 20)

Bu olumsuzluklara karşın Özgür'ü Türkiye'ye kıyasla en özgür hissettiren şey, Türkiye'de bireyi baskılayan toplumsal kuralların bu kentte geçerli olmayışıdır. Nitekim o, kimlik taşımamak, iç çamaşırı giymemek, otobüslerde sigara içmek, kaldırımlarda dans edebilmek, arzuladığı her erkekle sevişebilmek özgürlüğünü Rio de Janeiro'ya geldikten sonra elde edebildiğinden dolayı memnundur. Ancak bu özgürlükleri elde etmiş olmak, onun yaşadığı kimlik çatışmasını engellemez. Georg Simmel, büyük ve kalabalık kentlerde yaşayan bireylerin psikolojik durumunu irdelediği "Metropol ve Zihinsel Yaşam" başlıklı makalesinde bireyin kalabalık bir toplumun içinde yaşamasına rağmen kendisini, bu kalabalığın içinde hissettiği kadar yalnız hissettiği başka bir yer olmadığını söyleyerek, bunun bireysel özgürlüğün öteki yüzü olduğunu vurgular. Zira Simmel'e göre, metropol kentlerde bireyin özgürlüğünün küçük kent ve kasabalarda olduğu gibi duygusal yaşamına konfor olarak yansıtılması hiçbir şekilde gerekli değildir (1996, s. 87). "Kalabalıklar içinde yalnız olmak" diye tanımlanabilecek bu ruh hali ve yaşam şekli, roman kahramanı Özgür'ün, dünyanın en kalabalık kentlerinden biri olan Rio de Janeiro'da yaşadığı yalnızlık ve çaresizlik hissinin açık bir göstergesidir.

Rio'da toplumun gündelik hayatı da Özgür'ün Türkiye'de alışkın olduğu yaşam biçiminden oldukça farklıdır. Özgür, günlük gazetelerin üçüncü sayfasındaki cinayet haberlerini takip ederek romanına malzeme çıkartmaya çalışır. Ancak üç beş cümlede özetlenip geçilen tüyler ürpertici cinayet haberleri, her seferinde onu tekrar tekrar derinden sarsar. Romanında Rio de Janeiro'yu bütün gerçekliğiyle yansıtmayı amaçlayan Özgür, kentte her gün onlarcası hatta yüzlercesi yaşanan bu trajik cinayetleri, "rahat koltuğuna gömülmüş ve dünyanın en risksiz işine, okumaya dalmış, kentli, iyi eğitilmiş, hiç açlık sanrsı görmemiş birine açlığı hangi sözcüklerle" (Erdoğan, 2022, s. 29-30) betimleyebileceğini bir türlü bilemez. Özgür'e göre Rio'yu tanımlayabilecek tek sözcük "Kaos"tur. Bir türlü adapte olamadığı yeni toplumsal yaşam tarzının yarattığı çatışmanın, Özgür'ün bilinçaltında yatan kökleri, romanın bir bölümünde, annesiyle telefonda konuştuğu sahnede, ortaya çıkar. Bu telefon konuşması esnasında Özgür'ün zihninden geçirdiği geçmişi, Rio'ya gelmeye karar vermesinde ailesinden kaçış arzusunun da tetikleyici olduğunu gözler önüne serer. Nitekim Rio'da yaşadıkları karşısında duyduğu çaresizlik hissiyle annesinin sesine sığınma ihtiyacı hisseden Özgür, beklediği karşılığı alamadığında daha büyük bir hayal kırıklığı yaşar:

"Bu kent beni öldürüyor anne, her gün, her an, her fırsatta, her şekilde öldürüyor. Yavaşça, sinsi sinsi... Derinden... Elimde avucumda ne varsa teker teker çalıyor. Hem içeriden, hem

dışarıdan kuşatılmış durumdayım. Rio'yu yazmak zorundayım. Pek iyi anlatamadım galiba...'

'Seni duyamıyorum. Ne çok gürültü var. Gene şu havai fişekler!' (Erdoğan, 2022, s. 34)

Annesine en samimi duygularını ve ruh hâlini ve hepsinden önemlisi, çaresizliğini anlattığı sırada annesinin kendisini duyamaması sembolik düzlemde de çarpıcıdır. Hatta Özgür yukarıda alıntılanan cümleleri içinden mi geçirdi yoksa gerçekten dile mi getirdi; bunu da anlamak mümkün değildir. Bununla birlikte başkişinin yaşadığı yabancılaşma duygusu, yazarın hayatıyla da paralellik teşkil eder. Zira Erdoğan, anne ve babasının boşanmasıyla ailesinin parçalanışına şahit olmuş; yıllarca ülkesinden uzakta, yabancı kentlerde varoluş mücadelesi vermiştir. Bütün bu travmatik hadiseler, yazarın içinde bulunduğu kentlere yabancılaşarak yalnızlaşmasına ve sonuç olarak kendi iç dünyasına kapanmasına sebep olmuştur (Parlakpınar, 2013, s. 47-48).

Özgür'ün Rio kentiyle yaşadığı kimlik çatışmasının sebeplerinden bir diğeri de ekonomiktir. Özgür, üniversiteden kovulduğunda kentteki yüzlerce İngilizce kursundan birinde öğretmenlik yaparak geçimini sürdürebileceğini ümit eder fakat işler umduğu gibi gitmez. Zira "bütün iyi işler ya Amerikalı yaz tatili serüvencileri ya da İngilizce eğitime hayatını adanmış, atmaca gibi profesyoneller tarafından çoktan kapılmıştı[r]. Kimsenin haritada yerini bile bilmediği bir ülkeden gelen tuhaf isimli kadına güveni yoktu[r]" (Erdoğan, 2022, s. 45). Özgür'ün yıpranmış kıyafetleri ve bakımsız saçlarıyla hırpani görünümü de yaptığı bütün iş görüşmelerinde, işverenlerin kendisi hakkındaki olumsuz kanaatini pekiştirmektedir. Kıyafete veya kişisel bakımına harcayacak parası olmadığı için bu durumu değiştirmek ve istediği gibi bir iş bulmak, Özgür için imkânsızdır. Öte yandan her kuruşun hesabını yapmak da onun mizacına uygun bir tutum değildir. O da içinde bulunduğu bu maddî koşullara bir tepki olarak, elinde avucunda kalan son paraları çarçur etmeyi tercih eder:

"Ne zaman parası bitmeye yüz tutsa, onu daha müsrifçe harcıyor, küçük hovardalıklara, kaprislere, egosunu pohpohlayacak armağanlara çarçur ediyordu. Kilosu on iki dolara ithal şeftaliler alıp sularını akıta akıta, parmaklarını eme eme yiyordu sözgelimi. Sinemateklere dadanıyor, soğuk iklimlerde geçen, sessizliğin hüküm sürdüğü filmleri art arda izliyor, bazen bir işportacının tezgâhındaki bütün İngilizce romanları topluyordu. Elinde avucunda kalanı, kızara bozara bir sokak çocuğuna verdiği de oluyordu. Parasını 'özel bir şey' için harcamak, hayatla ateşkes imzalamak gibiydi." (Erdoğan, 2022, s. 47)

Simmel, "Şeyler, usanmış kişiye, eşit olarak düz ve gri tonlarda görünürler; hiçbir nesne ötekilerin üstünde bir tercih edilebilirliği hak etmez. Bu hâkim değer, tamamen içselleştirilmiş para ekonomisinin sadık bir biçimde öznel yansımasıdır" (1996, s. 84) der. Yukarıdaki alıntı, başkişinin tükenmişlik hissi karşısında verdiği içsel tepkinin dışavurumunu gösteren bir örnek teşkil eder. Bu suretle Özgür, yıllar önce İstanbul'da bir taksi şoföründen duyduğu bir cümleyi Rio'da kendini çıkmazda hissettiği her gün daha da fazla anımsamaya başlar: "Para bir baston gibidir, insanın dik durmasını sağlar." (Erdoğan, 2022, s. 47)

Mekânları Tüketmek adlı eserinde sanayileşme sonrası ortaya çıkan yeni ve modern kent kimliğinin bireyin kimliği üzerindeki etkisini analitik bir gözlemle irdeleyen John Urry, kentlerin, toplumlara ve bireylere ait anıların ve geçmişin ambarı olduğunu belirtir. Urry'e göre kentler bu işlevlerinin yanı sıra, kültürel simgeler deposu olma işlevini de yerine getirirler (2018, s. 46).

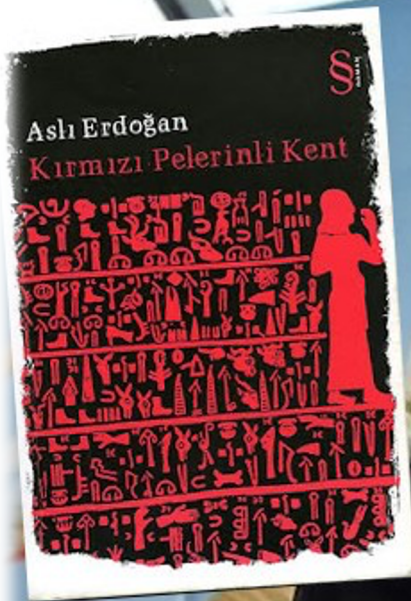
Urry'nin bu dikkat çekici tespitinin bir örneğini *Kırmızı Pelerinli Kent* romanında görmek mümkündür. Özgür, kendine bir türlü itiraf edememekle birlikte, aslında doğup büyüdüğü İstanbul'a büyük bir özlem duymaktadır. Gittiği her kentte kendine bir "İstanbul noktası" bulan Özgür, iki yıldır yaşadığı ve maddi-manevi büyük zorluklara göğüs gerdiği Rio'da da bir "İstanbul noktası" bulmuştur. Evinin yakınlarındaki Santa Teresa'nın tepe noktalarından birinden aşağıya, Atlantik Okyanusu'nun kıyılardan içeriye doğru girinti yaptığı bir manzarayı Piyer Loti'den bakıldığında görülen Haliç manzarasına benzeten Özgür, evden çıktığı nadir zamanlarda buraya mutlaka uğrar. Bu manzaraya her baktığında geçmişe özlemi had safhaya çıkan Özgür, sigara almak üzere evden çıktığı gün yine bu manzaraya baktığında duygularını yazıya dökme ihtiyacıyla çantasından defterini çıkarıp yazmaya başlar:

"Neden seçtim bana öldüresiye düşman bu kenti? İnsan açısından lif lif dokunmuş kırmızı peleriniyle benliğimi sarıp sarmalayan, keskin dişlerini karnaval maskelerinin ardına gizleyen Rio de Janeiro'yu?.. Yalnızca tek bir şey adına güvenli suları terk eder, kendi köklerimiz keseriz. Âdem'in, uğruna ölümsüzlüğü teptiği tek şey adına: BİLİNMEYEN."

(Erdoğan, 2022, s. 53)

Özgür'ün iki yıldır yokluk ve çaresizlik içinde çırpınıp durmasına karşın onu bu kentte kalmaya mecbur eden şey, henüz bilmediği ve aramaya devam ettiği bir amaçtır. Bu amaç uğrunda "Kırmızı Pelerinli Kent" romanını yazmaya başlayan Özgür, çektiği acıları bu romanın sayfalarında kelimelere dökmek suretiyle adeta Rio'dan intikam almak istemektedir.

Özgür'ün Rio ile yaşadığı kimlik çatışmasındaki bir diğer etken ise duygusaldır. Bu kentte defalarca kez Latin erkekleri tarafından duyguları sömürülen kahraman defalarca kez âşık olmuş, her seferinde bir gecelik birliktelikten sonra terk edilmiştir. Her seferinde yaşadığı hüsrانlar sonucu, bu kentin kendisini zaten çoktan gözden çıkarmış olduğuna kanaat getiren Özgür de nihayet kendi iffetini, öz saygısını ve gururunu gözden çıkararak, bedenini kendisini arzulayan erkeklere

kolaylıkla sunmaya başlar. Yaşadığı bu sonuçsuz, çoğunlukla duygudan ve aşktan uzak birliktelikler, başkişinin kendi benliğine olan saygısını zamanla tümüyle yitirme noktasına getirir:

“Bütün bir yaşam deneyiminin imbiğinden geçirerek geliştirdiği ilkeler art arda kullanılmış, acımasızca tüketilmiş, bir şeylere alet edilmişti, BEN denilen çemberin içindeki adacıklar birer birer elinden kaçmış, çevresinde bağımsız uydular oluşturmuşlardı. Geride kalan boş kabuk ise yıkıma, çürümeye, hiç kimseyi kayırmayan zamanın insafına terk edilmişti.” (Erdoğan, 2022, s. 78)

Hayal ettiklerine karşılık Rio de Janeiro’da yaşadığı süre boyunca elde ettiği tek şey ancak hayal kırıklıkları olan Özgür’ün “Kırmızı Pelerinli Kent” adlı otobiyografik romanı böylelikle oluşmaya başlar. Kahraman, roman boyunca sürdürdüğü duygusal arayışını ve yaşadığı çatışmanın çekirdeğini kentin sokaklarında gün boyu süren gezintisinin sonunda nihayet anlamlandırır: Özgür, bütün olumsuzluklarına rağmen, Rio de Janeiro’ya âşık olduğunu fark eder. Bu aşk, karşılıksız, platonik bir aşktır ve karşı taraf -yani kent- böyle bir aşkın varlığından habersizdir. Özgür ise bu aşkın çaresizliği karşısında yemeden içmeden kesilmiş, hiçbir işe odaklanamaz bir hâle gelmiş ve çaresizliğinin sonucunda yalnızca ölmeyi arzulamaktadır. Başkişi, bu gerçeği kavradığı saniyelerde, hep arzuladığı ölümle, hiç beklemediği bir anda yüzleşmek zorunda kalacaktır. Zira Özgür, Rio’ya olan karşılıksız aşkını fark ettiği dakikalarda karşısına çıkan bir çapulcu tarafından çantası gasp edilmek istenirken kurşunlanarak ölür. Böylelikle romanın sonunda başkişinin bir arzusu ilk kez gerçekleşmiş olur. Yaşarken hiçbir hayaline, hiçbir arzusuna kavuşamayan Özgür’ün, gerçekleşen ilk ve son arzusunun “ölüm” olması, ilginç bir tezatlık teşkil ederken, roman döngüsünün de tamamlanmasını sağlar.

SONUÇ

Medeniyetin en somut sembollerinden biri olan kentler, içinde yaşayan toplumlarla bütünleşir. Bu doğrultuda gerek kentler toplumun kimliğinin şekillenmesinde gerek toplumlar kentlerin kimliğinin şekillenmesinde etkilidir. Bilhassa büyük kentlerde yaşayan toplumların homojen bir bütünlük oluşturmaması, kent kimliğinin olumsuz yönde şekillenmesine de tesir eder. Sanayileşmenin etkisiyle köylerden ya da küçük şehirlerden büyük şehirlere doğru yaşanan göçler, bu olumsuz şekillenmeye ve kent kimliğinin bozulmasına en somut örneklerden birini teşkil eder. Bununla birlikte, doğup büyüdüğü ülkeden başka bir ülkeye göç eden bireyin de alışkın olmadığı bir kentin kültürüyle kurduğu temaslar, onun çeşitli kimlik çatışmaları yaşamasına sebebiyet verebilir.

Toplumun bir yansıması olarak, kent ve kimlik çatışması meselesi edebiyatta da kendine geniş bir yer bulur. Aslı Erdoğan’ın *Kırmızı Pelerinli Kent* romanı, kent ve kimlik çatışmasını merkeze alan romanlara dair çarpıcı bir örnek teşkil eder. Romanın başkişisi Özgür, üniversite eğitimi için gittiği Rio de Janeiro kentine adımını attığı günden itibaren ciddi kimlik çatışmaları yaşamaya başlar. Özgür’ün, ötekileştiğini hissettiği ve bir türlü adapte olamadığı bu kentte, yaşama tutunabilmek ve duygularını bütün insanlığa duyurabilmek için kaleme almaya başladığı “Kırmızı Pelerinli Kent” romanı, okurun kahramanın iç dünyasında yaşadığı şiddetli çatışmaları görmesine de olanak sağlar. Aslı Erdoğan’ın *Kırmızı Pelerinli Kent*’i ile Özgür’ün “Kırmızı Pelerinli Kent”’i birbirini tamamlayan metinler hâline gelir. Doğup büyüdüğü İstanbul ile Rio de Janeiro arasındaki coğrafi, kültürel,

toplumsal ve ekonomik farklılıklar Özgür'ün yaşadığı kent ve kimlik çatışmasını doğuran sebepler olarak ön plana çıkar. Romanda merkeze alınan kent ve kimlik çatışmasının, Özgür'ün benliğinde oluşturduğu tahribatın yukarıda sayılan sebepleri maddeler halinde şu şekilde özetlenebilir:

a. *Coğrafi Sebepler*: Özgür'ün yaşadığı kent ve kimlik çatışmasının en ön plana çıkan sebebi, Brezilya'nın coğrafi konumuna bağlı olarak gelişen iklim koşullarıdır. Yılın dört mevsimi de oldukça sıcak geçen Rio de Janeiro'da Aralık ayında bile kırk dereceyi bulan kavurucu sıcaklar, Özgür'ün zayıf bünyesini ve bedenini oldukça fazla yıpratmaktadır. Başkişi, çoğu zaman, tropik iklimin bir sonucu olan ve Türkiye'de hiç görmediği haşeratla baş etmekte güçlük çeker. Bu bunaltıcı atmosferde sık sık İstanbul'un kış mevsimlerini hatırlar; o zamanlar, kıymetini bilmeyerek nefret ettiği soğuğa hasret çeker.

b. *Kültürel Sebepler*: Tropik iklim sonucu, Rio'da Türk mutfağından çok farklı bir yemek kültürü gelişmiştir. Özgür'e, bu kente geldiği ilk günlerde ilginç gelen egzotik meyveler, sebzeler, peynirler, çaylar vb. bir süre sonra Özgür'ün midesini bozmaya, alerjilerini coşturmaya başlar. Zaten zayıf bir bünyeye sahip olan Özgür, umutsuzluk ve çaresizliğinin son raddeye ulaştığı günlerde artık sadece kahve ve sigara içerek günlerini geçirmeye başlar. Sağlıksız beslenmek, Özgür'ün yaşadığı kimlik çatışmasını da günden güne artırır.

c. *Toplumsal Sebepler*: Özgür'ün yaşadığı kent ve kimlik çatışmasının en temel sebeplerinden bir diğeri, toplumsaldır. Öncelikle maddi kısıtlar dolayısıyla, Rio'nun karanlık yüzü olan favelalarda yaşamak zorunda kalan Özgür, ölümün buralarda ne kadar sıradan bir durum olduğunu görerek, canından endişe etmeye başlar. Çetelerle polis arasında her gün yaşanan çatışmalarda patlayan silah seslerine bir türlü adapte olamayan Özgür, gerekmedikçe sokağa çıkmamaya başlar. Sürekli yalnız kalmak ise onun kendisini her gün biraz daha çaresiz hissetmesine sebep olur.

Özgür'ün yaşadığı kimlik çatışmasının bir diğer sebebi ise Rio'nun cinsellik algısının Türk kültürünün cinsellik algısından çok daha farklı oluşudur. Rio'daki ilk günlerinde bunu bir özgürlük olarak gören başkişinin karşı cinsle girdiği her ilişkide ertesi gün terk edildikçe yaşadığı hayal kırıklığı, onun büyük bir kimlik çatışması yaşayarak, duygusal boşluğa düşmesine sebep olur.

d. *Ekonomik Sebepler*: Özgür'ün Rio ile yaşadığı kimlik çatışmasının bir diğer sebebi ise parasaldır. Üniversite eğitimi için geldiği Rio'ya adapte olamayan başkişi bilhassa üniversiteden atıldıktan sonra ciddi anlamda maddi sıkıntı çekmeye başlar. İş başvuruları da gerek görünümü gerek Rio'da pek bilinmeyen milliyeti dolayısıyla çoğunlukla sonuçsuz kalan Özgür, verdiği özel derslerle ancak günü kurtaracak kadar para kazanabilir. Bu da onun aidiyetsizlik duygusunun günden güne derinleşmesine sebep olur.

Yukarıda sayılan bütün çatışma unsurlarının temelinde ise Özgür'ün geçmişinde ailesiyle yaşadığı çatışmalar yer alır. Parçalanmış bir ailede büyüyen Özgür, anne ve babasıyla uyuşamaması sonucu hem onlardan hem de ülkesinden kaçarak Rio'ya gelmiştir. Rio'da farklı sebeplerle hayal kırıklıkları yaşayan Özgür, kendisini kimsesiz hissettiği Türkiye'ye tekrar dönmek istemez. Ancak Rio'da da sağlıklı bir sosyal ortam edinemediğinden, burada da kendisini çaresiz bir göçmen, bir mülteci gibi hisseder.

Sonuç olarak, *Kırmızı Pelerinli Kent*, başkahraman Özgür ve onun kaleme aldığı roman aracılığıyla modern bireyin içinde bulunduğu kent ve toplumla uyuşamamasının yarattığı muhtelif çatışma unsurlarını çok katmanlı bir kurguyla ortaya koyan bir roman olarak “edebiyatta kent ve kimlik çatışması” incelemelerine dair ilginç bir örnek teşkil etmektedir. Aslı Erdoğan, başkişi Özgür’ün iç dünyasına gözlemci gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşır ve dolayısıyla, merkeze aldığı çatışma unsuruna dair bir çözüm önerisi de ortaya koymaz. Aslı Erdoğan’ın, eserlerinde merkeze aldığı kimlik çatışmaları bütünlüklü biçimde farklı çalışmalarda analiz edildiği takdirde, yazarın bu meseleye bakışı daha somut bir biçimde ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- Armağan, Burak (2013). *Aslı Erdoğan Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Bachelard, Gaston (2008). *Uzamanın Poetikası*. (Çev. Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Belge, Burçin (2010). “Konuşmayı 22 Yaşımda Öğrendim ve Israrla Yazmayı Deniyorum”, 10.07.2010. <http://www.aslierdogan.com/roportajlar.asp?sid=32>. (Erişim Tarihi: 25.10.2024)
- Demirkan, Tarık (1996). “Tarih Boyunca Kuşatılan Özgürlük Adaları; Kentler”. *Cogito* 8, 17-22.
- Erdoğan, Aslı (2022). *Kırmızı Pelerinli Kent*. İstanbul: Everest Yayınları.
- İmşir, Şima Begüm (2012). *Aslı Erdoğan Roman ve Öykülerinin Julia Kristeva Teorileri Çerçevesinde İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Koyuncu, İsa (2019). “Aslı Erdoğan”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/asli-erdogan>. (Erişim Tarihi: 27.02.2025)
- Lefebvre, Henri (2015). *Mekânın Üretimi*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Parlakpınar, Murat (2013). *Aslı Erdoğan’ın Öykü ve Romanlarının Psikanalitik Yöntemle İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Ricoeur, Paul (2020). *Hafıza, Tarih, Unutuş*. (Çev. M. Emin Özcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Simmel, Georg (1996). “Metropol ve Zihinsel Yaşam”. (Çev. Bahar Öcal Düzgören). *Cogito* 8, 81-89.
- Tekin Bağcı, Sena (2010). *İzlek Açısından Aslı Erdoğan Anlatıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Türkdoğan, Orhan (1977). *Yoksulluk Kültürü*. İstanbul: Dede Korkut Yayınları.
- Urry, John (2018). *Mekânları Tüketmek*. (Çev. Rahmi G. Ögdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Melek İlayda Sarı

Türk Romanında Bilimkurgu

(1996-2019)

Günce Yayınları

Oktaç Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

İPEK DEMİR

Türk Romanında Distopya

(1990-2019)

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları